

ANDRÉ COMTE-SPONVILLE
Kapitalizm Ahlaki midir?

ANDRÉ COMTE-SPONVILLE 1952 Paris doğumlu, Fransız eğitimci ve filozof. Felsefe derecesi alarak École Normale Supérieure'ü bitirdi. Halen Sorbonne Üniversitesi'nde profesör olarak ders vermektedir. *Büyük Erdemler Risalesi* adlı kitabı Türkçeye çevrilmiştir. Diğer eserleri: *Traité du désespoir et de la béatitude* (1984-1988), *Une éducation philosophique* (1989), *L'amour la solitude* (1992), *Valeur et Vérité* (Etudes cyniques, 1994), *Impromptus* (1996), *L'être temps* (1999), *Présentation de la philosophie* (2000), *Le bonheur désespérément* (2000), *A-t-on encore besoin d'une religion?* (2003), *L'esprit de l'athéisme* (2006).

Le capitalisme est-il moral? Sur quelques ridicules et tyrannies de notre temps

© 2004 Editions Albin Michel, Paris

İletişim Yayınları 1703 • Politika Dizisi 98

ISBN-13: 978-975-05-0996-4

© 2012 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2012, İstanbul

EDITÖR Can Belge

DIZI KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Yonca Akcanlı

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Çağaloglu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ANDRÉ COMTE-SPONVILLE

Kapitalizm Ahlaki midir?

Zamanımızın Kimi Gülünçlükleri
ve Zorbalıkları Üzerine

*Le capitalisme est-il moral?
Sur quelques ridicules et tyrannies de notre temps*

ÇEVİREN Dilek Yankaya

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	7
ÖNSÖZ	9
Giriş	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
Ahlaka Geri Dönüş	15
İki kuşak, iki yanlış.....	16
Kapitalizmin “zaferi”.....	26
“Tanrı’nın ölümü”.....	29
“Ahlaklı girişim” modası.....	34
İKİNCİ BÖLÜM	
Sınırlama Sorunu ve Düzeylerin Ayrımı	41
Teknik-bilimsel düzey.....	41
Hukuki-siyasi düzey.....	44
Ahlak düzeyi.....	50
Etik düzey.....	56
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Kapitalizm Ahlakî midir?	61
Ahlak ve ekonomi.....	61
Marx’ın yanlıgısı.....	69
Altın dana.....	72

Düzeylerin Karışması:

Gülünçlük ve Zorbalık, Naiflik ya da Barbarlık	77
Pascal'a göre gülünçlük ve zorbalık.....	77
Astların zorbalığı: Barbarlık.....	82
<i>Teknokratik ya da liberal barbarlık</i>	83
<i>Siyasi barbarlık</i>	86
<i>Ahlakçı barbarlık</i>	91
<i>Etik barbarlık?</i>	91
Üstlerin zorbalığı: Naiflik.....	92
<i>Siyasi ya da hukuki naiflik</i>	93
<i>Ahlaki naiflik</i>	95
<i>Etik naiflik</i>	96
<i>Dinî naiflik</i>	96
Sorumluluk ve dayanışma.....	98
<i>Sorumluluk</i>	99
<i>Ticaret ve "müşteriye saygı"</i>	101
<i>Cömertlik ya da dayanışma?</i>	103
<i>Liberalizm ya da ultraliberalizm?</i>	112

Sonuç	115
--------------------	-----

André Comte-Sponville'e Sorular	125
--	-----

SONSÖZ

Birkaç İtiraza Cevap	195
Marcel Conche'a cevap.....	195
<i>"Nasıl olur da adaletsiz olan ahlaksız olmaz?"</i>	195
Lucien Sève'e cevap.....	200
<i>Marx, ahlak ve ekonomi üzerine</i>	200
Yvon Quinieu'ya cevap.....	221
<i>Ahlaktan siyasete, sonuç iyi mi?</i>	221

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu konferansımı bir Őekilde dinleyip soruları ve itirazlarıyla konuŐmami beslemiş olanlara teşekkür ediyorum. Aynı zamanda, kitabın ilk halini okuyarak bana izlenimlerini aktaran arkadaşlarıma teşekkür ediyorum: Laurent Bove, Monique Canto-Sperber, Richard Ducousset, Jean-Pierre Dupuy, Jacqueline Lalouette, Jean Prieur, Patrick Renou, Jean-Louis Servan-Schreiber, Jean-Louis Syren, Isabelle Vervej ve Sylvie Thybert. Bu kitap onlara çok Őey borçlu. Ama elbette kitapta ileri sürülen tezleri ve kitabın kusurlarını onlara yükleyemeyiz. Bunların tek sorumlusu benim.

ÖNSÖZ

Herkes bir karmaşıklıkta bahsedip duruyor. Haklılar: Modernliğin özelliklerinden biri, ister entelektüel (karmaşıklık teorileri), ister ekonomik, isterse de siyasi (küreselleşme) olsun, karmaşıklıkta. Ama bu durum kafamızı karıştırmamalı. Tam tersine, karmaşıklığın arttığı yerde açıklığa ve ayırt etmeye duyulan ihtiyaç da artıyor. Bu kitap da bu nedenle yazıldı. Kitabın amacı bireyin, görüşünü netleştirmesi, kararlarını vermesi, kısacası bugünün dünyasının dayattığı çeşitli güçlüklerle karşı profesyonel, ahlaki ve siyasi sorumluluklarını üstlenmesi gibi konularda yardım etmek. Bu açıdan kitap geleceğe bakıyor. Ama bir de geçmişi var. Bu kitap, (Nantes'ta, Reims'de, Havre'da, Orléans'da, vb.) ticaret ve işletme okulu öğrencileri ve öğretmenlerine, (Progrès du Management Derneği başta olmak üzere) bazı dernek üyelerine, kimi şirket yöneticilerine ve başka pek çok kesime hitaben verdiğim çok sayıda konferansın ürünü. Benden sık sık, anlattıklarımı bir metinde toplamam istendi. Elinizdeki, bu metnin gerektiği gibi üzerinden geçilmiş ve hassasiyetle geliştirilmiş hali. Kimi kısıtlamalar nedeniyle sözlü an-

latım gibi olmadıysa da, başka bazı sebeplerle daha olumlu yanlarının da olduğu bir sonuç çıktı ortaya. Montaigne dedi ki: “En faydalı ve doğal beyin alıştırmaları keyfimce verdiğim konferanslardır”.¹ 19. yüzyılda “konferans” sözcüğü daha çok, halka hitaben yapılan konuşma ve tartışma anlamında kullanılıyordu. Bu alıştırmayı ciddiye almamda bu anlamın da etkisi oldu. Kitapta tartışma da eksik değil: İkinci Bölüm’de bu buluşmalarda gerçekleşen soru-cevapların bir kısmını göreceğiz.

Mükemmel olmayan tüm yönleriyle, bu kitap, günümüzün tartışmalarına alçakgönüllü bir katkıda bulunmayı amaçlıyor. Geçirmekte olduğumuz dönemin zorluğunu düşününce, bu gerekçe bana yeterli göründü.

1 Montaigne, *Essais*, III, 8 (“De l’art de conférer”), s. 922, Villey-Saulnier, PUF, 1978.